

แนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง The Concept of Humanism in Daen-aran Saengtong's Literary Works

พาติศ จงหมายกลาง*

ดร.ธีรรัตน์ แสงแก้ว และ ผศ.ดร.ธเนศ ปานหัวไผ่**

Patis Chongmaiklang

Dr.Theerat Saengkaew and Asst. Prof. Dr. Tanet Panhuaphai

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดมนุษยนิยม 2) เพื่อศึกษาวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง 3) เพื่อศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร และนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Descriptive) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง

ผลการศึกษาพบว่า 1) มนุษยนิยมคือแนวคิดที่มีพื้นฐานว่ามนุษย์เป็นที่มาของสารัตถะและคุณค่า ตลอดจนให้ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเองสู่ความเจริญก้าวหน้าของมนุษยชาติ 2) เมื่อศึกษาวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง พบว่าในโครงเรื่อง แนวคิด และตัวละคร มุ่งนำเสนอสภาวะภายในมนุษย์ 3) เมื่อนำแนวคิดมนุษยนิยมวิเคราะห์ในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง พบว่า สามารถให้ภาพแทนมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากกระแสความสำนึกในปัจเจกภาพที่มีต่อปรากฏการณ์แวดล้อม เช่น สถานที่ ขนบประเพณี ศาสนา ค่านิยม กฎเกณฑ์ทางสังคม และเพื่อนมนุษย์ อันเป็นสารัตถะที่นำมาไตร่ตรอง สะสมในประสบการณ์ของตนเองสู่วิถีปฏิบัติโดยใช้เสรีภาพในการเลือก การสร้างสรรค์รูปแบบวิถีชีวิต การนิยามความหมาย การเสนอคุณค่าใหม่ เพื่อเป้าหมายคือชีวิตอันเกิดจากสร้างสรรค์ด้วยตนเองควบคู่กับการยอมรับในคุณค่าของเพื่อนมนุษย์

คำสำคัญ : มนุษยนิยม / ปัจเจกภาพมนุษย์ / วรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง / เสรีภาพและความรับผิดชอบ

Abstract

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Student-Master of Art Program in Philosophy and Religion, Kasetsart University

** อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Lecturer- Master of Art Program in Philosophy and Religion, Kasetsart University

The objectives of this paper research entitled. 1) to study Humanism 2) to study Daen-aran Saengtong's Literary Works 3) to study the Concept of Humanism in Daen-aran Saengtong's Literary Works. Qualitative Research. The method of research was a documentary research in which data employed was collected from primary and secondary sources. The result of the study indicated that.

1) Humanism is an idea based on the belief which humans are the origin of essence and values, as well as confidence in the potential of humans as a driving force that leads to prosperity of humanity. 2) According to the study on Daen-Aran Saengthong's literature, it was revealed that the plot, concept, and characters aimed at presenting the internal human condition. 3) Moreover, it reflects human beings as lives on earth which are originated by essence that is caused by the stream of consciousness in the individual. The motive which exists on the process of deliberation, interpretation as well as consideration of the value of natural phenomenon. For examples, habitats, traditions, religions, social rules and neighbors, these are all included as human lives. The way of life is freedom in choice making, concerning about creation and presentation of new values for the purpose of life which is built by self-creation and acceptance in values of fellow humans.

Keywords: Humanism / Individual human image / Daen-aran Saengtong's Literary Works / Freedom and responsibility

บทนำ

หนึ่งในหน้าที่ของปรัชญาคือมีส่วนช่วยมนุษย์ในการมองปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแสวงหาทางออกของปัญหาต่าง ๆ และช่วยในการทำความเข้าใจความจริงของชีวิตได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์ยุคปัจจุบันที่มนุษย์ต้องเผชิญกับความผันแปรต่อเนื่อง อาทิ ค่านิยมสังคม ความแตกต่างด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ และปัญหาเช่น ความขัดแย้ง การกีดกัน การแบ่งแยก การลิดรอนสิทธิมนุษยชน กระทั่งความเจริญด้านวัตถุที่ถูกนำมาเปรียบเทียบกับคุณค่าความหมายของมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งคุณค่าปรัชญามีส่วนกระตุ้นเตือนให้มนุษย์ถูกคิดและกลับมาตั้งคำถามว่าเราควรดำรงอยู่อย่างไร และเราควรดำรงอยู่ร่วมสังคมกับผู้อื่นอย่างไร

ปรัชญามนุษยนิยม (Humanism) เป็นกรอบแนวคิดที่มีลักษณะบูรณาการร่วมในปรัชญาหลากหลายสาขา อาทิ ธรรมชาตินิยม ปฏิบัตินิยม สัมพันธนิยม ประโยชน์สุขนิยม และมนุษยธรรมนิยม เป็นต้น ดังนั้น มนุษยนิยมจึงมีพื้นฐานแนวคิดที่รวบรวมส่วนที่เป็นประโยชน์ในพื้นฐานแนวคิดที่เชื่อว่ามนุษย์มีเจตจำนงอิสระ ในพลังความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถกำหนดและรับผิดชอบ

โชคชะตาชีวิตของตนเองได้ (สิทธิ์ บุตรอินทร์, 2553 : 6) ซึ่งโดยนิยามของมนุษยนิยมจึงเป็นวิถีที่ถือความก้าวหน้าของมนุษยชาติเป็นเป้าหมายของการกระทำ (กิริติ บุญเจือ, 2522 : 192) ดังนั้นขอบเขตของมนุษยนิยมจึงครอบคลุมวิถีแนวคิดที่เชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต สำหรับการเสนอแนะแนวทางมนุษยนิยมดำเนินมาอย่างต่อเนื่องกระทั่งในปี ค.ศ.1945 มอง ปอล ชาร์ตร์ (Jean-Paul Sarte) นักเขียนและนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งของโลก ได้กล่าวปาฐกถาชื่อว่า “ปรัชญาอัตถิภาวนิยมคือมนุษยนิยม (Existenlism is a Humanism)” ซึ่งเป็นการนำเสนอมนุษยนิยมจากพื้นฐานปรัชญาอัตถิภาวนิยมของตนที่เชื่อมั่นว่าคุณค่ามนุษย์มีจุดเริ่มต้นจากปัจเจกภาพมนุษย์ซึ่งจะเป็นรากฐานสู่ประโยชน์สุขร่วมกันในหมู่มนุษย์ ซึ่งวิธีการนำเสนอปรัชญาของชาร์ตร์ส่วนมากเป็นการเสนอผ่านวรรณกรรม เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย เรียงความ เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงสื่อสะท้อนที่วิถีทรรศน์มนุษย์อย่างวรรณกรรม ซึ่งความสำคัญประการหนึ่งของวรรณกรรมสามารถเป็นสื่อสะท้อนความคิดและการกระทำของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้งผ่านชั้นเชิงวรรณศิลป์ (กระแสร มาลาภรณ์, ชูดา จิตพิทักษ์, 2528 : 21) หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญากับวรรณกรรมนั้นมีความใกล้เคียงกันในแง่ของการสะท้อนแนวคิดมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นจึงเห็นว่าการศึกษารัชมานผ่านวรรณกรรมน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าความมนุษย์ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เมื่อพินิจถึงวงการวรรณกรรมไทย นักเขียนอย่าง “แดนอรัญ แสงทอง” อันเป็นนามปากกาของนายเสน่ห์ สังข์สุข ซึ่งผลงานที่ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น เงาสีขาว เจ้ากระเเดด อสรพิษ เป็นต้น ต่างได้รับคำวิจารณ์ในเชิงชื่นชมจากวงการวรรณกรรมในโลกตะวันตก กระทั่งปี พ.ศ. 2551 แดนอรัญได้รับเหรียญอิสริยาภรณ์ศิลปะและอักษรศาสตร์ชั้นอิศวิน (Chevalier Du Art Ef Lettes) เชิดชูเกียรติจากกระทรวงวัฒนธรรมประเทศฝรั่งเศส และต่อมาในปี พ.ศ. 2557 ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียน (S.E.A award) จากรวมเรื่องสั้นอสรพิษและเรื่องอื่น ๆ

ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง ซึ่งผลการศึกษานับเป็นแนวทางหนึ่งที่จะตอบคำถามในวิถีการดำรงอยู่ของมนุษย์และเป้าหมายของมนุษย์ว่าควรดำเนินไปอย่างไรให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สุขทั้งต่อตนเองและสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดมนุษยนิยม
2. เพื่อศึกษาวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง
3. เพื่อศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Descriptive) โดยมีเอกสารหลักคือได้แก่ เอกสารผลงานอัตถิภาวนิยมคือมนุษยนิยม

(Existentialism is a humanism) ของฌอง ปอล ซาร์ตร์ ซึ่งแปลจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย โดยวิทยา เศรษฐราช และ เอกสารวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง 5 เล่มได้แก่ 1) เงาสีขาว 2) เจ้าการะเกด 3) เพลงรักคนพเนจร 4) วิมุติคีตาหมายเลขหนึ่ง : อนุสาณีย์ปาฏิหาริย์ 5) รวมเรื่องสั้นอสรพิษและเรื่องอื่นๆ ซึ่งดำเนินการวิจัยตาม 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารขั้นต้นและชั้นรองที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดมนุษยนิยมและวรรณกรรมแดนอรัญ แสงทอง
2. กำหนดขอบเขตการศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมเฉพาะกรอบแนวคิดของฌอง-ปอล ซาร์ตร์ และขอบเขตวรรณกรรมที่ศึกษาของแดนอรัญ แสงทอง
3. นำกรอบมนุษยนิยมของซาร์ตร์วิเคราะห์ในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง
4. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

1. ด้านมนุษยนิยม

จากการศึกษาพบว่า มนุษยนิยมเป็นกรอบแนวคิดแห่งการพัฒนามนุษย์สู่คุณค่าหรือเป้าหมายในระดับต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งพื้นฐานของมนุษยนิยมเป็นกรอบแนวคิดที่ยอมรับแนวคิดที่เชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์ทุกคนที่สามารถพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้ด้วยตนเองอันมีวิถีที่ดำเนินไปควบคู่กับการตระหนักถึงประโยชน์สุขในการดำรงอยู่ร่วมกันในหมู่มนุษย์ ซึ่งนัยยะหนึ่งของมนุษยนิยมเป็นกรอบแนวคิดที่ยอมรับคุณค่ามนุษย์ ในความหมายว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีส่วนในการสร้างสรรค์คุณค่าประโยชน์ต่าง ๆ ของมนุษย์ หรือแนวทางของมนุษยนิยมที่เริ่มจากปัจเจกภาพมนุษย์ที่ก้าวข้ามขอบเขตของตนเองสู่การสร้างสรรค์คุณค่าต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งหนึ่งในแนวทางมนุษยนิยมสามารถศึกษาได้จากกรอบมนุษยนิยมของ ฌอง ปอล ซาร์ตร์ โดยสรุปนำมาสู่บทสรุปในแนวทางของการดำรงอยู่ของมนุษย์และเป้าหมายของมนุษย์ ดังนี้

1.1 การดำรงอยู่ของมนุษย์ตามแนวคิดมนุษยนิยม

วิธีการดำรงอยู่ของมนุษย์ ซาร์ตร์มีพื้นฐานจากปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existence) ที่เชื่อว่าสาระที่แท้จริงคือการมีอยู่ของมนุษย์ ที่ปราศจากอำนาจใด ๆ ของพระเจ้า ซึ่งสภาวะแรกเริ่มของการมีอยู่ของมนุษย์ (Existence) ที่มีอยู่ก่อนสาระใดๆ แรกเริ่มคือความว่างเปล่า ขณะที่มืองค์ประกอบมนุษย์ที่เรียกว่าสัตตะ (Being) 2 ส่วนคือ สัตตะในตนเอง (Being in itself) หรือส่วนที่เป็นสสารร่างกาย กับที่สำคัญคือส่วนของสัตตะเพื่อตนเอง (Being for it Self) คือสภาวะที่เป็นความสำนึกของมนุษย์ (Consciousness) ที่มีสถานะตรงข้ามกับสสารวัตถุคือมีลักษณะที่เคลื่อนไหวที่เพิ่มเติมไม่หยุดนิ่ง ทั้งยังมีภาวะที่สามารถปฏิเสธตนเองสู่การแสวงหาความหมายใหม่ ดังนั้นความสำนึกนับเป็นเสรีภาพโดยสมบูรณ์ในความเป็นมนุษย์ตามนิยามของซาร์ตร์ถือว่ามนุษย์คือเสรีภาพอันเป็นคำสาปที่ติดตัวมนุษย์ตลอดชีวิต ดังที่กล่าวว่า “แรกเริ่มมีมนุษย์ก่อน แล้วเขาก็หม่นไปสู่อนาคต เนื่องด้วยเขาเป็นสิ่งที่รู้สำนึกในตนเอง และวาดภาพตนเอง

ในอนาคตได้ มนุษย์คือแบบแผนที่รู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลา” (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2540 : 12)

หลักการดำรงอยู่ของมนุษย์ มุ่งเน้นหลักเสรีภาพและความรับผิดชอบ (Freedom and Responsibility) ซึ่งเริ่มจากปัจเจกภาพมนุษย์ คือ เมื่อตระหนักได้ถึงการมีอยู่ของตนเองและสำนึกได้ว่าตนเองมีเสรีภาพและไม่มีใครสามารถสร้างสรรค์สัจธรรมชีวิตให้ได้นอกจากเป็นผู้ลงมือสร้างสรรค์ขึ้นด้วยตนเอง คือ มนุษย์ทุกคนจะต้องความรับผิดชอบต่อการสร้างสัจธรรมชีวิตขึ้นมาด้วยตนเองโดยใช้เสรีภาพในการเลือกสร้างคุณค่าและสัจธรรม และเผชิญกับสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตลอดการดำเนินชีวิต ดังนั้น เสรีภาพจึงถือเป็นตัวบ่งชี้การกระทำที่ถูกต้อง (Good Faith) และในทางตรงกันข้ามหากเกิดกรณีที่มนุษย์ไม่ยอมใช้เสรีภาพเท่ากับว่าไม่ศรัทธาต่อชีวิตของตนเอง (Bad Faith) ดังที่ชาร์ตรกล่าวไว้ว่า “มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงการตัดสินใจความจริงได้ดังนั้นการโกหกตนเองโดยไม่ยอมใช้เสรีภาพนับเป็นความผิดเพราะเป็นซ่อนเร้นธรรมชาติมนุษย์คือเสรีภาพที่สมบูรณ์” (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2540 : 38) ดังนั้นสัจธรรมมนุษย์จึงมิใช่อะไรอื่นนอกจากผลผลิตที่แต่ละคนสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งการกระทำของมนุษย์ที่มีความหมายและจุดหมายที่ไม่ใช่การกระทำโดยบังเอิญหรือกระทำโดยอารมณ์ เพราะมนุษย์ต่างกระทำภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและสัจธรรมที่มนุษย์นำมาสร้างประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งในทรรศนะของชาร์ตร มนุษย์จะต้องเผชิญกับสถานการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงที่มนุษย์จะต้องสังเกต ตรัสรอง พิจารณา ใช้เสรีภาพและความรับผิดชอบดำเนินชีวิตในสถานการณ์ ดังนี้

1.1.1 สถานที่ (My Place)

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ดำรงอยู่ในโลก (Being in the World) มีธรรมชาติชีวิตในเชิงกายภาพที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากโลกได้ มนุษย์ย่อมดำรงอยู่ในสถานที่ใดที่หนึ่งเสมอ ดังนั้น สถานที่จึงมีผลต่อการตัดสินใจของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนอาจดำรงอยู่ในสภาพสถานที่แตกต่างกัน แต่มนุษย์มีสำนึกที่แยกตัวออกจากสถานที่ได้เพราะธรรมชาติสำนึกมนุษย์สามารถใช้เสรีภาพเลือกได้ว่าสิ่งนั้นหรือสถานที่นี้ให้ความหมายต่ออย่างไรชีวิต สถานที่จึงนับเป็นพื้นฐานเริ่มต้นสัจธรรมมนุษย์ สู่การตีความและการให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ตลอดการดำเนินชีวิต

1.1.2 อดีต (My Past)

มนุษย์มีมิติชีวิตที่ผูกติดอยู่กับกาลเวลาทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต สำหรับการดำเนินชีวิตมนุษย์ในแต่ละวันส่งผลให้มนุษย์มีอดีตสิ่งสมเป็นประสบการณ์ ซึ่งอดีตเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่มนุษย์สามารถเลือกได้ว่าจะให้อดีตมีผลกระทบต่อชีวิตหรือไม่ ซึ่งในทรรศนะของชาร์ตรช่วงเวลาขณะปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุดเพราะเป็นช่วงเวลาที่มนุษย์ใช้เสรีภาพในการเลือกในการสร้างสรรค์ชีวิตตนเอง และด้วยวิถีมโนทัศน์ของชาร์ตรที่ชีวิตมนุษย์มุ่งไปข้างหน้าเสมอ อดีตจึงเป็นเพียงข้อเท็จจริงที่มนุษย์สามารถนำมาพิจารณาไตร่ตรองและให้ความหมายต่อวิธีการดำรงอยู่ที่ใช้เสรีภาพเพื่อสร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ โดยเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในสิ่งที่เห็นว่ามีความเป็นไปได้ในชีวิต

1.1.3 สิ่งแวดล้อม (My Environment)

นอกจากสถานที่รองรับมีอยู่ มนุษย์ทุกคนย่อมดำรงอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมทางสภาพสังคม เช่น บทบัญญัติ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง ขนบประเพณี กฎหมาย ค่านิยมในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันตามบริบทแวดล้อมของมนุษย์แต่ละคน สิ่งแวดล้อมเป็นเสมือนเครื่องหมายทางสารัตถะคุณค่าที่มนุษย์แต่ละคนจะต้องตีความ ไตร่ตรอง ประเมินค่า สู่การตัดสินใจเลือกและพร้อมรับผิดชอบต่อสิ่งที่เลือก ชาร์ตร์ถือว่ามนุษย์จะตีความเครื่องหมายเหล่านี้เองตามที่เขาเลือกตลอดเวลา แต่ขณะเดียวกันกรณีเช่นความอ่อนแอของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะสิ่งแวดล้อม เพราะมนุษย์สามารถเลือกได้ว่าจะให้สิ่งแวดล้อมมีผลต่อชีวิตหรือไม่ กล่าวคือ มนุษย์สามารถเลือกได้ว่า จะยอมรับหรือปฏิเสธคุณค่าในเครื่องหมายดังกล่าว หากไม่ยอมรับ มนุษย์สามารถใช้เสรีภาพในการเลือกปฏิเสธในสิ่งที่เห็นว่าเหมาะสมหรือสิ่งดีกว่า ซึ่งถือเป็นกระบวนการสู่การพัฒนาหรือการสร้างสรรคคุณค่ารูปแบบใหม่ ดังที่ชาร์ตร์กล่าวว่า “การเลือกกระหว่างสิ่งนี้หรือสิ่งนั้น ถือเป็นการยืนยันค่าไปพร้อมๆกัน เพราะจะไม่สามารถในสิ่งที่เลวกว่าได้ เราย่อมเลือกสิ่งที่ดีกว่าเสมอ” (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2540 : 13)

1.1.4 เพื่อนมนุษย์ (My Neighbor)

สำนึกความเป็นมนุษย์ย่อมตระหนักว่าดำรงอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ นอกจากมนุษย์จะมีธรรมชาติในภาวะสำหรับตนเองแล้วยังมีสภาวะที่เรียกว่าสภาวะสำหรับผู้อื่น (being for other) ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางความแตกต่างหลากหลาย เช่น ชาติพันธุ์ ภาษา และวัฒนธรรม มนุษย์ทุกคนจะต้องตระหนักในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ดังนั้น แนวทางการดำรงอยู่จึงมีความจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจเพื่อประโยชน์สุขในหมู่มนุษย์ในทางที่ยอมรับร่วมกัน การใช้เสรีภาพของมนุษย์จึงไม่อาจใช้ตามใจชอบ การใช้เสรีภาพจึงต้องใช้ด้วยความรับผิดชอบคือใช้โดยคำนึงถึงประโยชน์โดยไม่ลดทอนสิทธิหรือคุณค่าต่อเพื่อนมนุษย์สำหรับวิถีทางดำรงอยู่ร่วมกัน ชาร์ตร์เสนอแนะว่ามนุษย์ควรให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกัน หากเกิดกรณีที่มนุษย์ลดทอนคุณค่าซึ่งกันและกันเป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องออกมาปกป้อง พร้อมดังที่ชาร์ตร์กล่าวว่า “ความรับผิดชอบของเรายิ่งใหญ่กว่าที่เราคิด เพราะเกี่ยวโยงถึงมนุษยชาติทั้งมวล” (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2540 : 13)

1.1.5 ความตาย (My Death)

มนุษย์มีธรรมชาติเช่นเดียวกับสรรพสัตว์ร่วมโลกชนิดอื่นๆ คือมีจุดสิ้นสุดที่ความตาย สำหรับชาร์ตร์เมื่อมนุษย์สิ้นลมหายใจมนุษย์จะเปลี่ยนสภาพเป็นเช่นเดียวกันวัตถุ สิ้นสุดโครงสร้างการดำรงอยู่โดยสมบูรณ์ จบสิ้นและไม่มีโลกหน้าอีกต่อไป แต่ในทางตรงกันข้ามหนึ่งหนึ่งของความตายคือเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตด้วยตระหนักในเสรีภาพและความรับผิดชอบของตนเองในการสร้างสรรค์ชีวิตอย่างเต็มความสามารถ

1.2 เป้าหมายมนุษย์ตามแนวคิดมนุษยนิยม

ใน Existentialism is a Humanism ชาร์ตร์ คาดหวังถึงเป้าหมายมนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประการคือ

1.2.1 เป้าหมายเชิงปัจเจกภาพ

เป้าหมายประการแรกคือเป้าหมายที่มนุษย์แต่ละคนมีชีวิตเป็นของ

ตนเอง กล่าวคือ ในวิถีที่มนุษย์แต่ละคนได้ใช้เสรีภาพในการดำเนินชีวิตด้วยตนเองอย่างเต็มที่ สร้างสรรค์ชีวิตเช่นเดียวกับศิลปินสร้างสรรค์งานศิลปะ คือมีมโนภาพในการวางแผน การคาดการณ์ พร้อมลงมือแต่ตั้งมั่นสืบทอดชีวิตได้ตามความต้องการซึ่งดำเนินไปควบคู่กับปฏิบัติที่เป็นไปตามเจตจำนงของแต่ละคน สิ่งนี้คือสาระของชีวิตมนุษย์ที่เกิดขึ้นด้วยมือตนเอง ดังที่ชาร์ตรกล่าวว่า “ผลประการแรก คือ ช่วยให้มนุษย์เป็นเจ้าของชีวิตของตนเอง อย่างแท้จริงตามที่เขาเป็น และวางความรับผิดชอบเต็มที่ทั้งหมดต่อการดำรงอยู่ของเขาลงบนบ่าทั้งสองของเขาเอง” (วิทยา เศรษฐวุฑ์, 2540 : 12-13)

1.2.2 เป้าหมายในปัจเจกภาพมีต่อเพื่อนมนุษย์

เป้าหมายประการที่สอง คือ คุณค่าที่มนุษย์ยอมรับร่วมกันคือให้การยอมรับในความแตกต่างของความเป็นปัจเจกภาพมนุษย์แต่ละคน กล่าวคือ ชาร์ตรถือว่าปรัชญาของตนเองเป็นมนุษยนิยมเพราะแนวคิดอัตถิภาวนิยมของตนเป็นแนวคิดที่ไม่มีเป้าหมายเพียงคุณค่าในปัจเจกภาพเท่านั้น แต่ยังถืออีกเป้าหมายหนึ่งคือ ประโยชน์สุขในการดำรงอยู่ร่วมกันในหมู่มนุษย์ วิธีที่เน้นในปัจเจกภาพมนุษย์ เป้าหมายของมนุษย์จึงเป็นไปในลักษณะก้าวข้ามความเป็นปัจเจกสู่มนุษย์คนอื่นๆ คือ เริ่มจากคุณค่าที่ผ่านประสบการณ์ซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวมนุษย์คนหนึ่งก่อน แล้วพัฒนาสู่คุณค่าที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ คือความสำนึกที่ตระหนักได้ว่าเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ที่มีเสรีภาพและศักยภาพเช่นเดียวกันเรา ในความหมายของชาร์ตรคือการยอมรับในความแตกต่างที่เพื่อนมนุษย์ได้สร้างสรรค์ชีวิตของตนเองขึ้นมา ดังที่ชาร์ตรได้กล่าวว่า “เป้าหมายของเราคือการสถาปนาอาณาจักรมนุษย์ในฐานะผลรวมของคุณค่าที่แตกต่างจากอาณาจักรด้านวัตถุ” (วิทยา เศรษฐวุฑ์, 2540 : 31)

2. ด้านวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

จากการศึกษาวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง พบว่า เนื้อหาในวรรณกรรมที่ศึกษาเป็นงานเขียนที่มุ่งเน้นการนำเสนอปัญหาภายในจิตใจของมนุษย์โดยเฉพาะมุมมองมนุษย์ในฐานะปัจเจกคนหนึ่ง จึงสรุปได้ว่าเป็นงานเขียนที่มุ่งนำเสนอ “สภาวะภายในของมนุษย์ (Human condition)” อาทิ เงามีชาวสะท้อนถึงสภาวะการต่อสู้กับความทุกข์ สู่การแสวงหาความผิตขณะที่เรื่องเจ้ากระเฑาะ สะท้อนการต่อสู้เอาชนะความกลัวในจิตใจของมนุษย์ ในเรื่องเพลงรักคนพเนจรกับเรื่องวิมุตติคดียาหมายเลขหนึ่ง : อนุสาสนียปาฏิหาริย์สะท้อน ความรู้สึกกว้างเปล่าของชีวิต นำไปสู่การแสวงหาความหมายชีวิต ความพยายามมุ่งสู่จุดมุ่งหมายของชีวิต และรวมเรื่องสั้น อสรพิษและเรื่องอื่นๆ เป็นการนำเสนอภาพมนุษย์ใน ความสุข ความรัก ความหวัง การดิ้นรนให้พ้นจากสภาวะที่ไม่พอใจ ความอัดอั้นภายในที่ต้องแสดงออกผ่านการกระทำ ดังนั้น วรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง จึงเป็นงานเขียนที่เป็นสื่อสะท้อนวิถีทรรศน์มนุษย์ที่ชัดเจน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวปรากฏทั้งในโครงเรื่อง แนวคิด และตัวละคร ดังนี้

2.1 สภาวะมนุษย์ที่สะท้อนผ่านโครงเรื่อง (Plot)

โครงเรื่องเสมือนการสังเกตจุดสำคัญในวรรณกรรมแต่ละเรื่อง สำหรับโครงเรื่องที่สะท้อนถึงสภาวะภายในมนุษย์ พิจารณาได้จากในเรื่องเงาสีขาว ที่สภาวะภายในของศิลปินหนุ่มที่ประสบกับความรู้สึกที่ปวดร้าว เป็นเหตุให้ระบายโดยเล่าเรื่องราวทั้งหมดผ่านกระแสความรู้สึก

นึกคิด ในปมว่าเหวขาดความรัก ความอบอุ่น อันเป็นเหตุให้แสวงหาสิ่งชดเชยอย่างผิดบาปคือเห็นว่าผู้หญิงเป็นเพียงที่ระบายความใคร่ของเขา การกระทำดังกล่าว ซึ่งต่อมาเกิดความรู้สึกผิดจากอดีตที่เป็นสาเหตุของความทุกข์ แต่เมื่อทนต่อความทุกข์ไม่ได้จึงต้องเล่าเรื่องในลักษณะคำสารภาพผิดในสำนึกของตนเองตลอดทั้งเรื่อง

2.2 สภาวะมนุษย์ที่สะท้อนผ่านแนวคิด (Theme)

แนวคิดหรือแก่นเรื่อง คือ สิ่งที่อยู่ถึงใจความสำคัญที่ผู้แต่งต้องการเสนอ ซึ่งผู้อ่านสามารถสรุปแนวคิดจากการอ่านตั้งแต่ต้นกระทั่งจบเรื่อง โดยทั่วไปมักจะสรุปแนวคิดเป็นประโยคสั้นๆ สำหรับงานที่สะท้อนสภาวะมนุษย์ผ่านแนวคิดของเรื่อง อาจพิจารณาได้จากอย่างเรื่องสั้นดวงตาที่สาม หนึ่งในรวมเรื่องสั้นอสรพิษและเรื่องอื่นๆ ซึ่งใช้กลวิธีนำเสนอแนวคิดผ่านสัญลักษณ์ คือคำว่า ดวงตาที่สามซึ่งเป็นอุปมาแทนแนวคิดของเรื่องคือการมองคุณค่ามนุษย์ที่ควรมองมากกว่ารูปลักษณ์ภายนอก ดังในบทสนทนาของตัวละครเอก ความว่า “คนเรามีดวงตาที่สามด้วยหรือคะ คุณแม่” “มีซิจ๊ะ” คุณแม่ไขชาน “คนเรามีดวงตาที่สามกันทุกคนนะแหละแต่ผู้คนแทบทั้งหมดไม่เคยใช้ดวงตานี้เลยนับแต่เกิดยันตาย” (แดนอรัญ แสงทอง, 2557 : 71)

2.3 สภาวะมนุษย์ที่สะท้อนผ่านตัวละคร (Character)

ตัวละครในวรรณกรรมถือเป็นสิ่งที่ให้ภาพแทนในมิติเชิงลึกของมนุษย์มากที่สุด เพราะการสร้างตัวละคร ผู้แต่งล้วนเลือกคุณสมบัติต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ซึ่งในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง อาจพิจารณาปัญหาสภาวะภายในได้จากตัวละครหนุ่มในเรื่องเพลงรักคนพเนจร ที่ชีวิตประจำวันก่อให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายต่อสภาพสังคมเป็นเหตุสู่การเดินทางแสวงหาความหมายชีวิตดังความว่า “เราดิ้นรน เราไขว่คว้า เราทำงานหนัก เรายินยอมสูญเสียสิ่งมีค่าหลายสิ่งหลายอย่างในชีวิตไป มีอยู่หลายหนหลายครั้งที่เราถึงกับถ่มถ้อยสบถให้กับจริยธรรมและเพิกเฉยกับกฎหมายและทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อสัจธรรมใดกันเล่า” (แดนอรัญ แสงทอง, 2545 : 19)

3. ด้านแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

เมื่อนำกรอบมนุษยนิยมของชาร์ลส์ค็อกซ์วิเคราะห์ในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง สามารถสะท้อนภาพแทนมนุษย์ตามแนวคิดมนุษยนิยม ทั้งวิถีการดำรงอยู่ของมนุษย์และเป้าหมายของมนุษย์สรุปได้ดังนี้

3.1 การดำรงอยู่ของมนุษย์ตามแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ

แสงทอง

3.1.1 มนุษย์กับสถานที่ในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

สถานที่คือข้อเท็จจริงอันเป็นพื้นฐานที่สามารถตรึงตรึงถึงคุณค่าและความหมายตลอดจน เป็นสถานการณ์ที่มนุษย์สามารถใช้เป็นพื้นฐานสาระในการพัฒนาตนเอง แนวคิดนี้พิจารณาได้จากตัวละครเด็กชายแบในเรื่องสั้น อสรพิษ ซึ่งความฝันของเด็กชายแบคือการเป็นนายหนังตะลุง เขาเชื่อมั่นและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ แม้ในระหว่างที่ นั่งผ่อนคลายระหว่างการเดินทางวุ่นเป็นหน้าที่ของเขาได้จินตนาการให้ความหมายต่อท้องฟ้า ก้อนเมฆ ความว่า “เสียวเมฆบางเบาบนเส้นขอบฟ้าเหนือทิศตะวันตกเมื่อต้องแสงตะวันมีสีสังามประหลาดรูปทรงต่างๆ นานาของมันแรงเร้าก่อให้เกิดจินตนาการเขาได้แต่นั่งมองดูเมฆเหล่านั้นเป็นทิวเขาสลับซับซ้อน เป็นป่า

คงพงพีเป็นไม้ใหญ่ที่โดดเด่นซึ่งกิ่งก้านของมันถูกหักรานด้วยพายุเป็นเนินที่มีรูปลักษณะเอียงหญิงสาวกำลังนอนตะแคง” (แดนอรัญ แสงทอง, 2557 : 13)

3.1.2 มนุษย์กับอดีตในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

วิถีมุขยนิยมคือพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสู่ความก้าวหน้าของชีวิต ถึงแม้ว่าจะมีอดีตเป็นข้อเท็จจริงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่มนุษย์สามารถยืนยันตนเองผ่านเลือกและการก้าวข้ามได้ด้วยวิถีทางที่มุ่งสร้างความก้าวหน้าให้กับชีวิตอยู่ตลอดเวลา แนวคิดนี้สามารถพิจารณาได้จากตัวละครเด็กชายแปในเรื่องสั้นอสรพิษ ซึ่งเดิมทีเด็กชายแปเป็นเด็กที่มีร่างกายสมบูรณ์ครบสามสิบสองประการ แต่ต้องประสบอุบัติเหตุตกต้นไม้สูง ส่งผลให้แขนข้างขวาของเขาพิการ ในกรณีนี้ หากเด็กชายแปเลือกที่จะคิดว่าไม่สามารถทำอะไรแบบเด็กอื่นๆ เขาก็จะเป็นเช่นนั้นตลอดไป สำหรับเด็กชายแปความรู้สึกในความหวัง ความฝันที่ดำรงอยู่ในสำนึกเสมอ เขายังคงมีความฝันที่จะเป็น นายห้างตระกูล เขาเลือกที่จะเริ่มต้นเรียนรู้ ฝึกฝนตนเองใหม่ ดังเช่น ความพยายามการหัดขี่จักรยานและการเขียนหนังสือด้วยมือข้างใหม่ ในฉากที่เด็กชายแปสนทนากับ หลวงพ่อเทียน ความว่า “หลวงพ่อเทียนพูดว่า นี่เจ้าไปช่วยพ่อแม่ของเจ้าไถนาแล้วรี พุดว่า บา นี่เจ้าขี่จักรยานเป็นแล้วรี พุดว่า นี่เจ้าเขียนหนังสือด้วยมือซ้ายได้แล้วรี ไหนเจ้าลอกคากาซินบัญชรจากในหนังสือนี้ลงในสมุดให้ข้าดูเถิด” (แดนอรัญ แสงทอง, 2557 : 20)

3.1.3 มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

การดำรงความเป็นมนุษย์ภายใต้การเลือกสรรสารัตถะในสภาพแวดล้อมรอบตัว แนวคิดนี้พิจารณาได้จากตัวละครอนาคาธิกหนุ่มในเรื่องสั้นเมถุนสังโยชน์ หนึ่งในเรื่องสั้นจากรวมเรื่องสั้นอสรพิษและเรื่องอื่น ๆ ซึ่งได้ตีความวิถีทางแห่งการเข้าถึงสัจธรรมโดยเลือกถือศีลแปดเป็นวิถีทางชีวิต ด้วยเชื่อว่าสามารถบรรลุสัจธรรมชีวิตไม่ต่างจากการบวชพระ เขายืนยันความเชื่อมั่นของตนเองด้วยสำนึกที่ควบคู่กับการปฏิบัติอยู่เสมอ ดังความว่า “ข้าพเจ้าไม่มีสิ่งใดที่จะยืนยันต่อโลกได้เลยนอกจากความบริสุทธิ์ใจของข้าพเจ้า ว่าอุโบสถศีลนั้นข้าพเจ้าเพียรรักษาด้วยดี ว่าศีลแปดข้อเท่านี้เองแลคือโมคคัลลยเท่าที่ข้าพเจ้ามีอยู่ในโลกว่าข้าพเจ้าเป็นนายโคบาลอนาถามีโคอยู่เพียงแค่แปดตัวเท่านั้น ข้าพเจ้าสำรวจตรวจนับโคทั้งแปดนี้ไม่ให้หนีไปไหนได้อย่างน้อยวันละสามเวลา”(แดนอรัญ แสงทอง, 2557 : 286-287)

3.1.4 มนุษย์กับเพื่อนมนุษย์ในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

วิถีทางการมีชีวิตด้วยตนเองยังมีความรับผิดชอบที่สำคัญคือการเข้าไปมีส่วนร่วมในเสริมสร้างประโยชน์สุขในหมู่มนุษย์ ซึ่งแนวคิดนี้อาจพิจารณาได้จากตัวละครวาสนะสินในเรื่องวิมุตติศัตามาหมายเลขหนึ่ง : อนุศาสนียปาฏิหาริย์ ที่ให้ภาพแทนหลักการปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์คือความช่วยเหลือการเสนอแนะแนวทางจัดการกับปัญหา ซึ่งวาสนะสินได้กล่าวถึงว่ามนุษย์ต้องให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยกล่าวผ่านอุปมานกตริทสสี่หรือนกตูมึง ที่ชาวเรือใช้ดูฝั่งเพื่อกำหนดทิศทาง คือหากชาวเรือปรารถนาที่จะรู้ว่าแผ่นดินอยู่ที่ใดหรือทิศทางใด เขาจะปล่อยนกตริทสสี่ออกไป ซึ่งชาวเรือในที่นี้หมายถึงมวลมนุษย ส่วนนกตริทสสี่อุปมาแทนตัวอย่างมนุษย์ผู้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ดังความว่า “ก้นกตริทสสี่เยี่ยงใดเล่าที่ท่านต้องการ นกตริทสสี่

บางตัว ได้เห็นฝั่งแล้ว ก็บินกลับมา เราเข้าใจว่า ท่านคงปรารถนานกที่สีตัวที่เมื่อได้เห็นฝั่งแล้วก็บินกลับมา” (แดนอรัญ แสงทอง, 2555 : 21-22)

3.1.5 มนุษย์กับความตายในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

ความตายนับเป็นความจริงที่ทำให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่าและความหมายชีวิตของตนเองและย้าเตือนให้ดำเนินชีวิตโดยเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองอย่างเต็มที่ แนวคิดนี้อาจพิจารณาได้จากตัวละครหลวงพ่อเทียนในเรื่อง เจ้ากระแจะ ที่ตระหนักถึงความจริงข้อนี้ดังคำว่า “แกยังคงอยากมีส่วนร่วมด้วยแม้สักเพียงเล็กน้อยต่อวิถีทางของโลก และแกก็เคยครุ่นคิดอย่างหนักหน่วงจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่าเรื่องที่หน้าเศร้าที่สุดสำหรับแกมีอยู่เพียงเรื่องเดียว นั่นคือการได้รับรู้ว่าโลกยังคงดำเนินต่อไปของมันโดยปราศจากแก” (แดนอรัญ แสงทอง, 2546 : 32-33)

3.2 เป้าหมายของมนุษย์ตามแนวคิดมนุษยนิยมในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

3.2.1 เป้าหมายเชิงปัจเจกภาพในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

วิถีที่เชื่อมั่นในปัจเจกภาพมนุษย์ส่งผลให้เป้าหมายของมนุษย์แต่ละคนล้วนแตกต่างกันออกไปตามที่มนุษย์แต่ละคนเลือก คุณค่าความเป็นมนุษย์อยู่ที่ความพยายามในการใช้เสรีภาพที่จริงในสมบุรณ์ที่ไม่หลอกตนเองและรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองในการกระทำนั้นๆ ซึ่งอาจพิจารณาภาพแทนแนวคิดดังกล่าวได้จากตัวละครเด็กชายแบปในเรื่องสั้นอรพิช ซึ่งเป็นผู้กำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง คือเป้าหมายที่ต้องการเป็นศิลปินเจ็ดหน้ตระกูล จึงค่อยๆ ลงมือกำหนดแบบแผนและวิถีปฏิบัติ สร้างสรรค์ชีวิตขึ้นมา ดังคำว่า “เขากำลังคิดจะเล่นหนังตระกูล เขาเอาจริงเอาจังกับการเล่นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเล่นอะไรก็ตามเขาทุ่มเทสุดจิตสุดใจเสมอ เขาชอบดูหนังตระกูล เวลาที่มีคณะหนังตระกูลมาเปิดในแพรกกหนามแดงหรือในหมู่บ้านใกล้เคียงเขาไม่เคยพลาดเลย เขามักจะปั่นขึ้นไปทางด้านหลังของโรงหนังตระกูล มองดูการทำงานของนายหนังและพวกนักดนตรี”(แดนอรัญ แสงทอง, 2557 : 24)

3.2.2 เป้าหมายในปัจเจกภาพมนุษย์ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

วิถีความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ คือ การสร้างชีวิตตนเองควบคู่กับการยอมรับคุณค่าในคุณค่าเพื่อนมนุษย์ดังที่ชาร์ตกร์กล่าวว่ “ความเป็นปัจเจกภาพของมนุษย์ที่มนุษย์แต่ละคนบรรลุถึงหาใช่ปัจเจกภาพอย่างเป็นส่วนตัวอย่างเคร่งครัดไม่ เราไม่เพียงแต่จะค้นพบตนเองเท่านั้นแต่เรายังค้นพบผู้อื่นด้วย” (วิทยา เศรษฐวงค์, 2540 : 31) ซึ่งแนวคิดนี้อาจพิจารณาได้จากตัวละครครูประยงค์ สีสันอำไพ ในเรื่องเจ้ากระแจะ ซึ่งที่เชื่อมั่นในลูกศิษย์ของตนดังคำว่า “เมื่อหล่อนนึกถึงอนาคตของเด็ก ๆ ชาวแพรกกหนามแดง ผู้เป็นศิษย์ของหล่อนว่าเมื่อพวกเขาเติบโตขึ้นพวกเขาจะมีดวงจิตอันสูงสกาและสละสลวยเยี่ยงเดียวกับหล่อนและจะมีความหวังและความฝันอันยิ่งใหญ่เช่นเดียวกับหล่อนและจะไม่วันนิยอมเป็นคนผู้สิ้นหวังไม่ว่าจะพบพานกับความขมขื่นมากมายเพียงใด และสักก็ครั้งก็หน ก็ตาม” (แดนอรัญ แสงทอง, 2546 : 28-29)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยที่มนุษย์นิยมของชาร์ตซ์สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในวิถีมนุษย์นิยมนั้น สอดคล้องกับนิยามมนุษย์นิยมของชิลเลอร์ (Schille) นักปรัชญาชาวอังกฤษฝ่ายมนุษย์นิยม ตะวันตกที่กล่าวว่า มนุษย์นิยมเป็นระบบปรัชญาที่คัดค้านแนวคิด ความเชื่อหรือทฤษฎีใด ๆ ที่ไม่คำนึงถึงผลในทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์สูงสุดสันติของมนุษย์และในขณะเดียวกัน มนุษย์นิยมก็สนับสนุนระบบปรัชญาใดๆที่มุ่ง ประยุกต์ทฤษฎีและความจริงที่ตนกล่าวอ้าง ให้ปรากฏผลออกมา เป็นการกระทำและปฏิบัติได้จริงในชีวิตจริงของมนุษย์ (อ้างใน, สิทธิ บุตรอินทร์, 2553: 6) ซึ่งแนวทางมนุษย์นิยมของชาร์ตซ์นำเสนอจากฐานแนวคิดอัตถิภาวนิยมของตน กล่าวคือ เชื่อในปัจเจกภาพว่าสามารถก้าวข้ามขอบเขตการสร้างสรรคตนเองสู่การสร้างสรรคสังคมมนุษย์

การปาฐกถามนุษย์นิยมของในครั้งนี้นี้เห็นได้ว่าชาร์ตซ์มีความเป็นปรัชญาเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากมุมมองในหลักความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ จากเดิมเชื่อว่าเป็นไปในลักษณะที่ขัดแย้ง (Conflict) กล่าวคือ จากเดิมในแนวคิดเสรีภาพมนุษย์ที่เรามีเสรีภาพ คนอื่นก็มีเสรีภาพ ส่งผลให้มนุษย์ต้องการให้สนองความพึงพอใจซึ่งกันและกัน คือเราพยายามลดทอนผู้อื่นเป็นสิ่งที่ของ คนอื่นก็พยายามลดเราให้เป็นสิ่งที่ของเช่นกัน ความสัมพันธ์จึงมีลักษณะขัดแย้ง (พระธรรมโกศาจารย์, 2551 : 32-33) ขณะที่การนำเสนอปรัชญาอัตถิภาวนิยมของตนในนิยามมนุษย์นิยมชาร์ตซ์ กล่าวถึงมุมมองเดียวกันนี้แตกต่างออกไป คือ ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เกิดจากการตระหนัก ได้ถึงการมีอยู่ของเพื่อนมนุษย์ ว่ามีชีวิตและเสรีภาพมีศักยภาพในการสร้างชีวิตเช่นเดียวกับตนเอง มนุษย์จึงควรสร้างสรรค์ร่วมกัน และนอกจากนี้ในแง่ของเสรีภาพมนุษย์ที่จากเดิมชาร์ตซ์ถือว่ามิได้สมบูรณ์ปราศจากขอบเขต แต่เมื่อใช้ในวิถีมนุษย์นิยมดูเหมือนว่าเสรีภาพไม่อาจมีได้โดยสมบูรณ์ได้ เนื่องจากเสรีภาพในปัจเจกภาพมนุษย์จะต้องใช้เสรีภาพในการเลือกที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์เป็นสำคัญ

นอกจากนี้นิยามปรัชญาของชาร์ตซ์ที่อยู่ในประเภทอัตถิภาวนิยมแบบเพาะ (atheistic existentialism) ที่ไม่ยอมรับคุณค่าศาสนาใดๆทั้งสิ้น (กิริติ บุญเจือ, 2522 : 87) แต่ในงานอัตถิภาวนิยมก็คือมนุษย์นิยมในหลายตอนชาร์ตซ์กล่าวขัดแย้งกับแนวคิดข้างต้น เพราะการนำเสนอปาฐกถามนุษย์นิยมของชาร์ตซ์จะเปิดกว้างคือรองรับคุณค่าทางศาสนา เช่น ชาร์ตซ์ได้ยกกรณีหนึ่งขึ้นว่าเขาอาจจะเลือกเข้ากลุ่มคริสตชนมากกว่า สหภาพแรงงาน หากเห็นว่าเป็นทางออกของมนุษย์ (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2540 : 13) นอกจากนี้ในปาฐกถาชาร์ตซ์ได้อธิบายถึงการตีความเครื่องหมายของมนุษย์ โดยยกกรณีของพระสงฆ์เยซุอิตรูปหนึ่งที่เขารู้จัก ที่ประสบการณ์ความล้มเหลวทางโลกเป็นเครื่องหมายที่นำมาพิจารณาถึงการกำหนดวิถีชีวิตว่าควรดำเนินชีวิตในทางธรรม (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2540 : 23) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชาร์ตซ์กล่าวถึงสิ่งที่เคยพูดถึงอย่างแข็งกร้าว เช่น คริสต์ศาสนา ถูกกล่าวถึงในท่าทีที่ประนีประนอม แต่ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติสำนักและวิธีการปรากฏการณ์วิทยาของมนุษย์อาจช่วยอธิบายถึงคำกล่าวของชาร์ตซ์ที่กล่าวถึงคุณค่าศาสนาที่มนุษย์สามารถนำมาตีความและปรับใช้ตามการเลือกของตนเองได้ และอาจกล่าวได้ว่าเจตนาของชาร์ตซ์ที่ปฏิเสธคุณค่าศาสนาเพียงในแง่ที่ว่า พระเจ้าเป็นผู้ตัดสินาลทุก

สรรพสิ่ง เพื่อเปิดทางสู่การใช้เสรีภาพในการสร้างสรรค์ของมนุษย์ การตั้งคำถามกับตนเองว่า เราเป็นใคร หรือเราควรดำรงอยู่ด้วยความหมายชีวิตแบบใด เป็นคำถามที่ควรค่าต่อการทบทวนอยู่เสมอ ซึ่งภาพแทนที่สะท้อนจากวรรณกรรมจึงนับเป็นหนึ่งในวิถีทางสู่ความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ ด้วยเสรีภาพในการเลือกตลอดการดำเนินชีวิต จึงไม่สามารถตัดสินค่านิยมจาก เรื่องราวที่ผิดพลาดหรือเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้ เพราะธรรมชาติมนุษย์มีกระบวนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองได้เสมอ ดังที่ชาร์ตรกล่าวไว้ว่า “คุณเป็นอิสระ ฉะนั้นคุณจึงเลือกหมายความว่า คุณจงสร้างสรรค์” (วิทยา เศรษฐวงษ์, 2540 : 23) ด้วยชาร์ตรเชื่อว่าหากปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้เผ่าพันธุ์มนุษย์เจริญก้าวหน้าไปพร้อมๆ กัน

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาขนานยูนิม ซึ่งพบว่า แนวคิดปัจเจกภาพมนุษย์ในทฤษฎีของชาร์ตรมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยขอเสนอว่าควรศึกษาในประเด็นปัจเจกภาพก้าวข้ามตนเองสู่การดำเนินชีวิตร่วมกับองค์รวมคือสังคมมนุษย์ของนักคิดคนอื่น ๆ ซึ่งอาจช่วยในการมองภาพรวมของปัจเจกภาพมนุษย์ได้ชัดเจนมากขึ้น
2. จากการศึกษาวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง พบว่านอกจากการนำเสนอทฤษฎีเชิงลึกเกี่ยวกับมนุษย์ เมื่อพิจารณาถึงเนื้อเรื่องพบว่าเนื้อเรื่องที่สะท้อนภาวะเชิงปรัชญาอย่างมากโดยเฉพาะพุทธศาสนา ผู้วิจัยขอเสนอว่าควรศึกษาวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทองในเชิงปรัชญา เช่น เสรีภาพตามแนวคิด พุทธปรัชญาในวรรณกรรมของแดนอรัญ แสงทอง

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2522). **สารานุกรมปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2522). **ปรัชญาอัตถิภาวนิยม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- กระแสร้ มาลาภรณ์ และ ชุตดา จิตพิทักษ์. (2528). **มนุษย์กับงานวรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- แดนอรัญ แสงทอง. (2545). **เพลงรักคนพเนจร**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์เส้นทางวรรณกรรม.
- _____. (2546). **เจ้ากระเถด**. ประจวบคีรีขันธ์ : สำนักพิมพ์แมงคราว.
- _____. (2550). **เงาสีขาว**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามัญชน.
- _____. (2555). **วิมุตติคีตาหมายเลขหนึ่งอนุศาสน์ปาฏิหารย์**. ฉะเชิงเทรา : สำนักพิมพ์คนสรวล.
- _____. (2557). **รวมเรื่องสั้นอสรพิษและเรื่องอื่น ๆ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สามัญชน.
- เนื่องน้อย บุญยเนตร. (2539). **จริยศาสตร์ตะวันตก : ค้านท์ มิลล์ ฮอบส์ รอลส์ ชาร์ตร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2551). **เปรียบเทียบแนวคิดพุทธศาสนิกกับชาร์ตร**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

- วิทยา เศรษฐวงค์. (ผู้แปล). (2540). **ปรัชญาเอ็กซิสเตนเซียลลิสม์ก็คือมนุษยนิยม** : สำนักพิมพ์
ธรรมชาติ. แปลจาก Jean Paul Sartre. (1970). L' Existentialisme Est Un
Humamisme. Paris: Nagel.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2543). **ปรัชญาเอ็กซิสเตนเซียลลิสม์**. (พิมพ์ครั้งที่ 3) . นนทบุรี : สำนักพิมพ์
พุทธชาติ.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. (2553). “มนุษยนิยมแนวปรัชญาจีน”. **อวารสารราชบัณฑิตสถาน**.ปีที่ 35. ฉบับที่
1. หน้า 3-28.